

PL

PL

PL

KOMISJA EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 22.12.2009
KOM(2009)698 wersja ostateczna

**SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA RADY, PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

ROCZNE SPRAWOZDANIE NA TEMAT PROGRAMU SAPARD – ROK 2008

SEK(2009)1715

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA RADY, PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW

ROCZNE SPRAWOZDANIE NA TEMAT PROGRAMU SAPARD – ROK 2008

1. WPROWADZENIE

Począwszy od 2000 r. Unia Europejska (UE) zwiększyła pomoc przedakcesyjną na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w dziesięciu krajach kandydujących Europy Środkowo-Wschodniej, poprzez utworzenie Specjalnego Programu Akcesyjnego na rzecz Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich, SAPARD. Zdecydowano się na jego wdrażanie w wyjątkowy sposób: organy krajowe w państwach ubiegających się o udział w programie przyjmują na siebie całkowitą odpowiedzialność poprzez w pełni „zdecentralizowane zarządzanie”, co umożliwia realizację programu SAPARD. Jednym z celów jest wdrożenie licznych projektów na małą skalę na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, a innym jest stworzenie struktur, które będą mogły stosować wspólnotowy dorobek prawny po przystąpieniu do Unii Europejskiej. Szczegółowe informacje dotyczące wdrażania programu SAPARD można znaleźć w poprzednich sprawozdaniach rocznych opublikowanych na stronie internetowej Komisji Europejskiej http://ec.europa.eu/agriculture/external/enlarge/publi/index_en.htm.

Niniejsze sprawozdanie dotyczy w szczególności realizacji finansowej programu SAPARD w Bułgarii, Rumunii i Chorwacji, gdyż programy SAPARD w ośmiu nowych państwach członkowskich, które przystąpiły do UE w dniu 1 maja 2004 r., zostały zakończone. W trakcie 2004 r. przestały one zawierać umowy w sprawie nowych projektów w ramach swoich programów SAPARD i rozpoczęły zawieranie umów w ramach programów rozwoju obszarów wiejskich. Płatności na rzecz beneficjentów końcowych w ramach programów SAPARD zakończyły się pod koniec 2006 r.

Bułgaria i Rumunia, które przystąpiły do UE w dniu 1 stycznia 2007 r., również przestały zawierać umowy z beneficjentami końcowymi w ramach programu SAPARD, odpowiednio w dniu 31 października 2007 r. i w dniu 31 lipca 2007 r.

Program Chorwacji został zatwierdzony decyzją Komisji z dnia 8 lutego 2006 r. Decyzją Komisji 2006/658/WE z dnia 29 września 2006 r. powierzającą zarządzanie środkami pomocowymi, Chorwacja uzyskała uprawnienia do otrzymywania funduszy z programu SAPARD. Zarówno zawieranie umów z beneficjentami końcowymi, jak i realizacja finansowa miały nadal miejsce w 2008 r.

2. REALIZACJA PROGRAMU I ZARZĄDZANIE NIM

W sprawozdaniu na temat programu SAPARD za 2005 r. dokonano oceny realizacji celów w ośmiu nowych państwach członkowskich, które zakończyły zawieranie umów. Podobna analiza została przeprowadzona dla Bułgarii i Rumunii w sprawozdaniu na temat programu SAPARD za 2007 r., po zakończeniu zawierania umów w 2007 r. w tych państwach członkowskich.

2.1 Ogólne wyniki realizacji¹

W związku z tym, że podpisywanie umów z beneficjentami końcowymi w ramach programu SAPARD zostało zakończone w Bułgarii i Rumunii w 2007 r., realizacja tych programów w 2008 r. koncentrowała się głównie na realizacji finansowej i kontroli. Jedynie Chorwacja mogła jeszcze w 2008 r. zawierać umowy z udziałem funduszy UE z beneficjentami końcowymi.

Pod koniec 2008 r. dokonano przydziału środków finansowych w ramach programu SAPARD dla państw otrzymujących pomoc w latach 2000-2006 na łączną kwotę 2 936 mln EUR, z czego 1 334,1 mln EUR przeznaczono dla ośmiu państw członkowskich, które przystąpiły do UE w 2004 r.², a 1 601,9 mln EUR dla Bułgarii, Rumunii i Chorwacji.

W tym okresie Komisja faktycznie wypłaciła całkowitą kwotę 2 446,4 mln EUR³, co stanowiło 99,6 % całkowitej kwoty przydzielonej ośmiu nowym państwom członkowskim i 69,8 % kwoty dla Bułgarii, Rumunii i Chorwacji.

W 2008 r. zakończono programy Litwy, Łotwy i Polski dokonując wypłaty salda końcowego na rzecz Litwy i Polski. W odniesieniu do Łotwy, gdzie kwota kwalifikowalnych wydatków UE ostatecznie zadeklarowanych w euro wyniosła jedynie 88 % środków przyznanych na program, wydano nakaz odzyskania środków przez Komisję w celu rozliczenia ujemnego salda końcowego. Liczba projektów objętych zawartymi umowami w ośmiu państwach członkowskich wynosiła ponad 34 000, co odpowiada wkładowi wspólnotowemu w kwocie 1 448 mln EUR. W ramach zasad przejścia z programu SAPARD na programy rozwoju obszarów wiejskich państwa członkowskie mogły włączać płatności na wieloletnie zobowiązania, pozostające do wypłaty w ramach programu SAPARD, do swoich przejściowych programów rozwoju obszarów wiejskich w latach 2004-2006.

Tempo postępów dokonanych w 2008 r., mierzone za pomocą płatności dokonywanych przez Komisję na rzecz Bułgarii, Rumunii i Chorwacji⁴ zwolniło, również ze względu na kwestie kontroli w Bułgarii i Rumunii oraz niską zdolność absorpcyjną beneficjentów w Chorwacji. Całkowite płatności dokonane od rozpoczęcia programów, mierzone jako odsetek środków dostępnych dla tych trzech krajów, wynosiły 69,8 % pod koniec 2008 r., w porównaniu z odpowiednio 42 %, 46 % i 62 % pod koniec 2006 i 2007 r.

W dniu 31 lipca 2007 r., kiedy Rumunia zaprzestała zawierania umów z beneficjentami końcowymi, kwota objęta umowami wynosiła 1 132 mln EUR. Pod koniec 2008 r. kwota z funduszy UE objęta umowami zmniejszyła się do około 1 066 mln EUR podzielonych na ponad 4 500 projektów, z których prawie 4 000 zostało zakończone. Spadek o 6 % jest wynikiem anulowania projektów.

Trzy największe środki: „Inwestycje w gospodarstwach rolnych”, „Przetwórstwo i wprowadzanie do obrotu produktów rolnych i rybnych” oraz „Inwestycje na rzecz infrastruktury obszarów wiejskich”, stanowiące 87 % całkowitej kwoty przyznanej na program, miały blisko 3 300 zatwierdzonych projektów, z czego prawie 3 000 zostało

¹ Załączniki A i B zawierają przegląd horyzontalny.

² Republika Czeska (CZ), Estonia (EE), Węgry (HU), Łotwa (LV), Litwa (LT), Polska (PL), Słowacja (SK), Słowenia (SI).

³ Płatności w ramach prefinansowania i zwrotu dla wszystkich państw.

⁴ Załącznik C zawiera informacje w podziale na poszczególne kraje.

zakończone pod koniec 2008 r. Uwzględniając zaliczki przekazane od początku na rzecz Rumunii, pod koniec 2008 r. płatności wyniosły 843,5 mln EUR, czyli 72,7 % kwoty przyznanej na program SAPARD.

W dniu 31 października 2007 r., kiedy Bułgaria zaprzestała zawierania umów z beneficjentami końcowymi, kwota objęta umowami wynosiła 458 mln EUR. Pod koniec 2008 r. kwota objęta umowami zmniejszyła się do około 376 mln EUR z funduszy UE przeznaczonych na ponad 2700 projektów, z których ponad 2 100 zostało zakończonych. Spadek o 18 % jest wynikiem anulowania projektów.

Trzy największe środki: „Inwestycje w gospodarstwach rolnych”, „Przetwórstwo i wprowadzanie do obrotu produktów rolnych i rybnych” (w tym środek częściowy „Rynki hurtowe”) oraz „Rozwój i różnicowanie działalności gospodarczej”, stanowiły 80 % całkowitej kwoty przyznanej na program, przy blisko 2 300 zatwierdzonych projektów, z czego ponad 1 900 zostało zakończonych pod koniec 2008 r. Niski stopień wykorzystania funduszy mierzony pod koniec 2007 r. i podczas 2008 r. spowodował umorzenie kwoty 27,6 mln EUR z funduszy UE w 2008 r. i spodziewane jest, że spowoduje umorzenie kwoty 45,7 mln EUR w 2009 r., zmniejszając tym samym całkowitą kwotę pierwotnie przeznaczoną na program w wysokości 444,7 mln EUR o 16 % do kwoty 371,4 mln EUR.

Uwzględniając zaliczki przekazane od początku na rzecz Bułgarii, pod koniec 2008 r. płatności wyniosły 265,2 mln EUR, czyli 63,6 % kwoty przyznanej na program SAPARD.

Program SAPARD dla Chorwacji przyjęto w lutym 2006 r., a decyzja powierzająca zarządzanie środkami została przyjęta we wrześniu 2006 r., kwota zobowiązania w odniesieniu do programu wyniosła 25 mln EUR na podstawie jednej rocznej umowy finansowej (AFA) na 2006 r. Kwota ta została przyznana na środki „Inwestycje w gospodarstwach rolnych” i „Przetwórstwo i wprowadzanie do obrotu produktów rolnych i rybnych”.

Zawieranie umów z udziałem funduszy UE trwało do końca 2008 r., a kwota objęta umowami w owym czasie wyniosła około 10,5 mln EUR czyli 42 % kwoty przeznaczonej na program. Z 33 zatwierdzonych projektów pod koniec 2008 r. zakończono 16. Uwzględniając zaliczki w wysokości 7,2 mln EUR, pod koniec 2008 r. płatności przekazane od początku na rzecz Chorwacji wyniosły 9,5 mln EUR, czyli 37,9 % kwoty przyznanej na program SAPARD.

Całkowita kwota środków publicznych wypłacona beneficjentom końcowym, zadeklarowana w ramach wszystkich programów SAPARD na koniec 2008 r., wynosi 3 415 mln EUR (3 113 mln EUR na koniec 2007 r.), w tym wkład wspólnotowy wynoszący 2 562 mln EUR (2 333 mln EUR na koniec 2007 r.). Ponieważ znaczną część inwestycji realizowanych w ramach programu SAPARD stanowią inwestycje dochodowe uzyskujące do 50 % wsparcia ze źródeł publicznych, ogólny bezpośredni wpływ wsparcia wspólnotowego w ramach programu SAPARD, włącznie z finansowaniem prywatnym, wynosi zatem ogółem około 6 123 mln EUR (5 683 mln EUR na koniec 2007 r.) w formie zrealizowanych inwestycji i usług. W związku z tym każde euro przekazane przez Wspólnotę w ramach programu SAPARD skutkowało inwestycją w kwocie 2,39 EUR. Wartość tego efektu dźwigni w ciągu ostatnich trzech lat była stała.

3. OCENA REALIZACJI CELÓW

Ocena ogólnego wpływu programu SAPARD na cele w dziesięciu krajach będących jego początkowymi beneficjentami została szczegółowo przedstawiona w rocznych sprawozdaniach na temat programu SAPARD w 2005 i 2007 r. Stwierdzono, że różne środki finansowane w ramach programu SAPARD przyczyniają się do zrównoważonego rozwoju gospodarczego, poprawy stanu środowiska i warunków życia oraz tworzenia miejsc pracy w obszarach wiejskich. Inwestycje w gospodarstwach rolnych i w przemyśle spożywczym przyczyniły się w szczególności do osiągnięcia norm UE.

Ocena horyzontalna zostanie przeprowadzona w ramach oceny *ex post* w 2008 r. ośmiu zamkniętych już programów. Po zamknięciu i przeprowadzeniu ocen *ex post* programów w Bułgarii, Rumunii i Chorwacji, przeprowadzona zostanie podobna ocena.

4. REALIZACJA PROGRAMU I ZARZĄDZANIE NIM

4.1 Monitorowanie realizacji programu

W ciągu 2008 r. UE nadal blisko współpracowała w dziedzinie monitorowania i oceny z krajami otrzymującymi pomoc: Bułgarią, Rumunią i Chorwacją. Oprócz bieżącego monitorowania, w ciągu 2008 r. odbyło się sześć posiedzeń komitetu monitorującego.

Dwie decyzje Komisji zmieniające program Bułgarii i jedna zmieniająca program Chorwacji zostały przyjęte w 2008 r.⁵ Głównym celem poprawki przyjętej dla Chorwacji było dostosowanie tabeli finansowej tak, aby skoncentrować fundusze na jedynie dwóch zatwierdzonych środkach, w celu lepszego ukierunkowania programu na potrzeby w zakresie przygotowania do przystąpienia i poprawę zdolności absorpcyjnej.

Pierwsza decyzja Komisji w 2008 r. zmieniająca program Bułgarii dotyczyła dostosowania tabel finansowych w celu uwzględnienia rzeczywistego etapu zawierania umów i ich realizacji. Druga zmieniająca decyzja Komisji, przyjęta w 2008 r., dotyczyła zmian w tabelach finansowych w celu uwzględnienia umorzenia kwoty 27,6 mln EUR z rocznej umowy finansowej (AFA) na 2004 r. Jest to część kwoty zobowiązania, która nie została uregulowana w drodze wpłaty na rachunek i w odniesieniu do której Komisja nie otrzymała prawidłowo sporządzonego wniosku o płatność do końca 2007 r., zgodnie z art. 4 AFA na 2006 r.

4.2 Ramy prawne

W grudniu 2008 r. Komisja przedłużyła termin umorzenia dla AFA na 2006 r., podpisanych z Bułgarią, Rumunią i Chorwacją między końcem 2008 r. a końcem 2009 r., aby umożliwić krajom zwiększenie zdolności absorpcyjnej poprzez dokonywanie płatności do końca 2009 r. na rzecz projektów objętych umowami w ramach programu SAPARD.

Biorąc pod uwagę, że 2008 r. jest przedostatnim rokiem realizacji pozostałych programów SAPARD w Bułgarii, Rumunii i Chorwacji, związane z nimi przepisy pozostały niezmienione w 2008 r.

⁵ Załącznik D.

Najnowsze przepisy dotyczące programu SAPARD określone są w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 248/2007, dotyczącym w szczególności przejścia Bułgarii i Rumunii, jako państw członkowskich, z programu SAPARD do programowania rozwoju obszarów wiejskich i dalszego stosowania rocznych umów finansowych i wieloletnich umów finansowych (MAFA) w ramach programu SAPARD.

5. DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z PRZEKAZANIEM ZARZĄDZANIA, AUDYTY I KONTROLE

5.1 Aktualizacja dotycząca delegowania zarządzania pomocą oraz wizyt monitorujących⁶

Komisja przekazała zarządzanie pomocą w ramach programu SAPARD krajom kandydującym. W 2008 r. nie przeprowadzono żadnych wizyt kontrolnych dotyczących przekazania zarządzania i Komisja nie wydała żadnych decyzji w tej sprawie.

Zgodnie z art. 3 ust. 3 rozporządzenia Komisji (WE) nr 2222/2000 z dnia 7 czerwca 2000 r. Komisja monitoruje również stałą zgodność z warunkami i przepisami tego rozporządzenia łącznie z jego załącznikiem. Na tej podstawie przeprowadzono w Bułgarii i Rumunii dwie wizyty monitorujące odpowiednio w maju i czerwcu 2008 r.

5.1.1 Bułgaria

Biorąc pod uwagę wyniki weryfikacji przeprowadzonej w trakcie wizyty w maju 2008 r., okazało się, że niektóre kryteria akredytacyjne w odniesieniu do bułgarskiej agencji SAPARD nie zostały odpowiednio wdrożone, a mianowicie kontrole *ex-post* (które ograniczały się do kontroli fizycznego istnienia inwestycji), normy w zakresie zasobów ludzkich (bardzo duża rotacja personelu) oraz funkcje monitorowania (w szczególności w departamencie audytu wewnętrznego oraz departamencie zwalczania nadużyć finansowych i przeciwdziałania korupcji). Aspekty tej wizyty dotyczące zgodności opisane są w pkt 5.3.1 niniejszego sprawozdania.

W następstwie tej wizyty pismem wysłanym w czerwcu 2008 r., zwrócono się do władz Bułgarii o opracowanie planu mającego na celu usunięcie niedociągnięć i o poinformowanie Komisji o wdrożeniu tego planu. Władze bułgarskie zostały również poinformowane o tym, że Komisja przerywa zwracanie kosztów związanych z trzema ważnymi środkami do czasu właściwego wdrożenia planu działania. Sprawozdanie niezależnej firmy audytowej (Ernst & Young), przedstawione Komisji przez władze bułgarskie w listopadzie 2008 r., potwierdziło, że wszystkie działania przewidziane w planie działania w zakresie usunięcia niedociągnięć akredytacyjnych zostały wdrożone. W grudniu krajowy urzędnik zatwierdzający poinformował listownie, że plan działania został wdrożony i zostało to potwierdzone przez niezależną firmę audytową. Służby Dyrekcji Generalnej ds. Rolnictwa po szczegółowym zbadaniu otrzymanego sprawozdania z kontroli stwierdziły, że poczyniono znaczne postępy lecz, jak potwierdziła niezależna firma audytowa, dwa ważne działania zostały wdrożone tylko częściowo. W styczniu 2009 r. zgłoszono to listownie władzom bułgarskim, stwierdzając, że jak tylko te pozostałe kwestie zostaną w odpowiedni sposób rozwiązane, a Bułgaria będzie kontynuowała swoje wysiłki w zakresie wdrażania nowych procedur kontrolnych przewidzianych w planie działania, Komisja rozważy wznowienie zwracania kosztów zadeklarowanych wydatków w ramach programu SAPARD.

⁶ Załącznik E.

Biorąc pod uwagę, że na koniec 2008 r. plan działania nie został w pełni wdrożony, zwrot przez Komisję zadeklarowanych wydatków w wysokości 11,4 mln EUR na przedmiotowe środki wciąż nie został wtedy wznowiony. Zwrot kosztów dla Bułgarii wznowiono we wrześniu 2009 r.

5.1.2 Rumunia

Kolejna wizyta monitorująca została przeprowadzona w Rumunii w czerwcu 2008 r. Celem wizyty było uzyskanie wystarczającej pewności co do tego, że krajowy urzędnik zatwierdzający, krajowy fundusz i agencja SAPARD w sposób nieprzerwany przestrzegają warunków i przepisów Wieloletniej Umowy Finansowej (MAFA) oraz sprawdzenie, czy akredytowane struktury, którym przekazano zarządzanie oraz procedury działają prawidłowo.

Kontrola wykazała, że system kontroli wewnętrznej i liczne kryteria akredytacyjne cechowały poważne niedociągnięcia, co wzbudziło istotne wątpliwości dotyczące skuteczności tej procedury kontrolnej w zakresie przyznawania pomocy na inwestycje.

W następstwie tych obserwacji, pismem wysłanym na początku lipca 2008 r., zwrócono się do władz Rumunii o opracowanie planu działania mającego na celu usunięcie stwierdzonych niedociągnięć i o poinformowanie Komisji o wdrożeniu tego planu. Pismo podkreślało odpowiedzialność krajowego urzędnika zatwierdzającego w zakresie zapewnienia właściwej realizacji działań naprawczych, które również musiały być potwierdzone przez niezależną firmę audytową. Ze względu na wagę ustaleń, poproszono krajowego urzędnika zatwierdzającego o nieskładanie do Komisji wniosków o zwrot kosztów i wstrzymanie płatności na rzecz beneficjentów końcowych do czasu wdrożenia środków naprawczych. Ponadto DG ds. Rolnictwa wstrzymała wobec Rumunii zwrot zadeklarowanych wydatków na wszystkie środki w ramach programu.

Dyrekcja Generalna ds. Rolnictwa poinformowała również Rumunię, że rozważy wznowienie zwracania wydatków, kiedy uzyska potwierdzenie, że plan działania został należycie wdrożony i że jest to potwierdzone przez niezależną firmę audytową.

Pod koniec lipca 2008 r. Rumunia przedstawiła plan działania. W piśmie przesłanym w październiku 2008 r. władze rumuńskie poinformowały służby Komisji, że płatności na rzecz beneficjentów końcowych zostały wznowione w dniu 1 października 2008 r. Pismem przesłanym w listopadzie 2008 r. władze Rumunii poinformowały służby Komisji, że uważają, iż plan działania został wdrożony. Ocena ta była oparta na sprawozdaniu Rumuńskiego Trybunału Obrachunkowego. Chociaż zasadniczo sprawozdanie zawierało pozytywne wnioski w sprawie adekwatności podjętych działań naprawczych, to jednak ujawniono również szereg nieprawidłowości akredytacyjnych, które jeszcze nie zostały właściwie usunięte. Ponadto sprawozdanie z kontroli nie opisuje systematycznie i nie uzasadnia konkretnych prac prowadzonych przez władze rumuńskie oraz wyników osiągniętych dzięki wdrożeniu planu działania, szczególnie w odniesieniu do kwestii zgodności.

Służby Komisji przeanalizowały również sprawozdanie w celu ustalenia, czy na tej podstawie płatności dla Rumunii z tytułu programu SAPARD mogłyby zostać wznowione. W wyniku tej analizy stwierdzono, że w odniesieniu do pewnych kwestii potrzebne jest więcej informacji na temat zakresu prac prowadzonych przez władze rumuńskie. Dotyczyło to w szczególności kwestii czy projekty były przedmiotem niedozwolonych procedur, a co za tym idzie stanowiły ryzyko finansowe. Ponadto zażądano więcej informacji na temat dodatkowych kontroli

przeprowadzonych w odniesieniu do projektów inwestycyjnych oraz informacji dotyczących zakresu i przedmiotu przeprowadzonych kontroli, zarówno na poziomie agencji płatniczej jak i organu kontroli.

W piśmie przesłanym w grudniu 2008 r. Rumunia przedłożyła dodatkową deklarację wydatków oraz wniosek o płatność na okres do dnia 30 listopada 2008 r. Ponieważ władze Rumunii nie były jeszcze w stanie ocenić podstawowego ryzyka finansowego, w wyniku analizy Komisji stwierdzono, że w odniesieniu do niektórych kwestii wymagane jest więcej informacji. Decyzja o wznowieniu płatności będzie zależała od zadowalającej odpowiedzi władz rumuńskich na skierowane do nich dodatkowe wnioski. Biorąc pod uwagę, że na koniec 2008 r. plan działania nie został w pełni wdrożony, Komisja wciąż nie wznowiła w tym czasie zwrotu zadeklarowanych wydatków. Zwrot kosztów dla Rumunii został wznowiony w lipcu 2009 r.

5.2 Decyzje w sprawie rozliczenia rachunków

Zgodnie z wymogami określonymi w rozporządzeniu (WE) nr 2222/2000 Komisja ma obowiązek rozliczenia rachunków agencji SAPARD, które zostały ustanowione w krajach kandydujących.

Na tej podstawie w dniu 30 września 2008 r. Komisja przyjęła decyzję w sprawie rozliczenia rachunków Bułgarii i Chorwacji za 2007 r. W oczekiwaniu na przegląd informacji uzupełniających, o których przedłożenie poproszono Rumunię, na tym etapie nie można było przyjąć decyzji w sprawie rozliczenia rachunków dotyczącej tego kraju.

5.3 Kontrola zgodności

W 2008 r. jednostka w DG ds. Rolnictwa odpowiedzialna za kontrolę wydatków w ramach programu SAPARD przeprowadziła dwie wizyty mające na celu sprawdzenie zgodności z przepisami, jedną w Bułgarii i jedną w Rumunii.

5.3.1 Bułgaria

W związku z przypadkami domniemanych nadużyć ujawnionymi przez OLAF, w maju 2008 r. przeprowadzono w Bułgarii wizytę kontrolną, aby ocenić czy przypadki domniemanych nadużyć są związane z systemowymi niedociągnięciami w zakresie kontroli. Przeprowadzona kontrola w zakresie zgodności z przepisami ukierunkowana była na środki: „Inwestycje w gospodarstwach rolnych”, „Przetwórstwo i wprowadzanie do obrotu produktów rolnych i rybnych” oraz „Rozwój i poprawa infrastruktury wiejskiej”.

W szczególności przeprowadzono kontrole w celu uzyskania pewności, że system kontroli został wdrożony zgodnie z zatwierdzonymi procedurami i że kontrole były przeprowadzane zgodnie z wymaganymi normami. Audyt ujawnił poważne niedociągnięcia, w wyniku których, w piśmie z czerwca 2008 r., Dyrekcja Generalna ds. Rolnictwa przerwała płatności na rzecz Bułgarii na środki „Inwestycje w gospodarstwach rolnych”, „Przetwórstwo i wprowadzanie do obrotu produktów rolnych i rybnych” (w tym środek częściowy „Rynki hurtowe”) oraz „Rozwój i różnicowanie działalności gospodarczej”, głównie z powodu nieprzestrzegania zasad składania ofert przy zawieraniu umów w ramach programu SAPARD. Środki te stanowiły około 80 % całkowitej kwoty przyznanej na program. Stwierdzone nieprawidłowości spowodowały wspomniane już wstrzymanie płatności przez Komisję (zob. pkt 5.1.1).

5.3.2 Rumunia

Oprócz wizyty, która miała miejsce w czerwcu 2008 r., we wrześniu 2008 r. w Rumunii przeprowadzono również kontrolę zgodności z przepisami, której celem było sprawdzenie zgodności z przepisami odpowiednich MAFA procedur w zakresie zarządzania, kontroli i sankcji stosowanych w Rumunii w związku z niektórymi zatwierdzonymi środkami programu SAPARD, takimi jak „Poprawa struktur kontroli jakości, kontroli weterynaryjnej i kontroli zdrowia roślin, jakości żywności i ochrony konsumentów”, „Inwestycje w gospodarstwach rolnych”, „Metody produkcji rolnej służące ochronie środowiska i utrzymania terenów wiejskich” i „Leśnictwo”. Główne obserwacje dotyczyły adekwatności procedur zamówień prywatnych, niespójności w procedurze zamówień publicznych, nadzoru sprawowanego przez agencję SAPARD na poziomie centralnym oraz dokumentacji z przeprowadzonych kontroli na miejscu i związanych z nimi dowodów.

Konsekwencje kontroli zgodności z przepisami, na przykład możliwość korekt finansowych w odniesieniu do przedmiotowych wydatków, będą rozpatrywane na zakończenie procedury rozliczania rachunków.

5.4 Prace związane z audytem przeprowadzonym przez Europejski Trybunał Obrachunkowy (ETO)

Do celów poświadczenia wiarygodności rachunków za rok 2007 (DAS 2007), audyt przeprowadzony przez Europejski Trybunał Obrachunkowy obejmował przegląd procedur rozliczania rachunków przez Komisję w odniesieniu do Rumunii i Bułgarii. Ponadto audyt przeprowadzony przez Trybunał obejmował przegląd komisyjnej procedury kontroli zgodności rozliczeń w odniesieniu do tych dwóch krajów. W wyniku tego drugiego przeglądu ETO stwierdził, że wizyta kontrolna w Rumunii dotycząca zgodności z przepisami nie obejmowała obszaru ryzyka w zakresie zgodności ze wspólnotowymi zasadami udzielania zamówień publicznych (tzw. „Instrukcja nr 104”). Służby Komisji przeanalizowały prace przeprowadzone przez ETO i odpowiedzi państw członkowskich oraz podjęły działania następcze w odniesieniu do niektórych kwestii dotyczących obydwu państw.

5.5 Informacje o nieprawidłowościach

W 2008 r. OLAF otrzymał 230 pierwszych zgłoszeń i 632 zaktualizowane informacje o nieprawidłowościach wykrytych w ramach wszystkich programów SAPARD (876 przypadków w całym okresie 2003-2008)⁷.

Liczba zgłoszeń wzrosła o 8 % w porównaniu z 2007 r. Istnieje kilka powodów wyjaśniających ten wzrost. Chorwacja rozpoczęła zgłaszanie nieprawidłowości dotyczących SAPARD dopiero w 2008 r. Polska i Węgry wykryły nowe nieprawidłowości w wyniku kontroli *ex post* przeprowadzonej po zakończeniu płatności na rzecz beneficjentów. Rumunia zgłosiła dwa razy więcej przypadków niż w 2007 r.

Najwięcej zgłoszeń pochodziło z Rumunii, Bułgarii i Polski. W porównaniu z danymi z 2007 r. wzrosła liczba przypadków wykrytych w Bułgarii, na Węgrzech, Litwie, Łotwie, w Polsce i Rumunii. Zaobserwowano ich spadek w Czechach, Słowenii i na Słowacji.

⁷ Załącznik F.

Wkład finansowy Wspólnot przyznawany w ramach programu SAPARD wzrósł o 334 % w porównaniu z 2007 r., a kwota podlegająca zwrotowi wzrosła o 294 %. Wygląda na to, że wiele nieprawidłowości wykryto po dokonaniu płatności końcowych, co doprowadziło do pełnego odzyskania kwoty zobowiązania.

Przypadki podejrzeń o nadużycie były zgłaszane tylko przez Bułgarię, Rumunię i Chorwację. Stanowią one 71 % przypadków w Bułgarii w 2008 r., 50 % przypadków w Chorwacji i 6 % przypadków w Rumunii.

W 2008 r. najczęstszymi metodami wykrywania okazały się „krajowa kontrola administracyjna lub finansowa”, „informacje zgłaszane przez informatorów” i „kontrola dokumentów”. Taką samą tendencję zaobserwowano w 2007 r., ale „informacje zgłaszane przez informatorów ” są nowym ważnym elementem i te przypadki są zgłaszane przez Bułgarię.

W 2008 r. najczęściej występującymi rodzajami nieprawidłowości były „niewywiązanie się z zaciągniętych zobowiązań” (23 % spraw), „sfalszowane dokumenty uzupełniające” (19 %) i „nieprzestrzeganie innych przepisów/warunków umowy” (19 %). Największą zmianą w porównaniu z 2007 r. jest wzrost ilości przypadków dotyczących „sfalszowanych dokumentów uzupełniających”, tj. z 4 % do 19 %. Większość tych spraw była zgłoszona przez Bułgarię.

6. WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI MIĘDZYNARODOWYMI

W ostatnich latach Komisja Europejska coraz bardziej rozwija współpracę z międzynarodowymi instytucjami finansowymi (IFI) w dziedzinie pomocy przedakcesyjnej na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Doprowadziło to do lepszego zrozumienia funkcjonowania programu SAPARD oraz pojawienia się potencjalnych obszarów współpracy między IFI a służbami Komisji w tej dziedzinie. Podejście wypracowane w ramach programu SAPARD jest obecnie stosowane w ramach Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej dotyczącego rozwoju obszarów wiejskich.